

MCSE-hírek

MCSE-közgyűlés (április 18.)

Egyesületünk idei közgyűlését a megszokottnál (március vége) később, április közepén tartottuk, a BME "R" Klubjában. Valamivel több mint száz érdeklődőt vonzott rendezvényünk. A viszonylag szerény részvétel nem okozott különösebb problémát, tekintve, hogy csak jövőre lesz esedékes a tisztújító közgyűlés.

Az elnöki megnyitó után — melyben Ponori Thewrewk Aurél vázolta az elmúlt év eredményeit és gondjait, továbbá megemlékezett elhunyt tagtársainkról — dr. Balázs Lajos ismertette az Etikai Bizottság állásfoglalását. A Bizottság javaslatát — mely szerint Mizser Attilát helyezze vissza a közgyűlés a főtítkári funkcióba — a megjelent tagok nagy többsége támogatta.

Ezt követte a titkárság beszámolója, melyet Mizser Attila tartott. Az újjáalakulás óta eltelt négy év igen kemény munkával telt el, de csak az utóbbi időszakban tudtunk teljes erővel csillagászati feladatainkra koncentrálni. A kezdeti időszak ballépéseit — melyeket jórészt tapasztalatlanságunknak "köszönhattünk" — csak mára sikerült úgy-ahogy korrigálnunk.

Az egyesületi élet az elmúlt közgyűlés óta jelentősen felpozícióba került, amit az is bizonyít, hogy taglétszámunk folyamatosan nő, és immár tizennégy szakcsoportunk ill. helyi csoportunk működik. Elmondhatjuk, hogy mind a Meteor, mind az Évkönyv kiadásához megvannak az anyagi és személyi feltételeink. Ráktanyán, hegyi észlelőhelyünkön télen-nyáron folyamatos munka folyik — az újhirdetés hétvégék állandóan foglaltak. Így az érdeklődő észlelők nemcsak nyári táborainkban juthatnak el sötét ég alá, hanem bármely évszakban, akár télen is.

A budapesti MCSE-tagok minden kedden rendszeresen találkoznak. A keddi ügyletek növekvő látogatottságát kihasználva összesen hat alkalommal tartottunk ismeretterjesztő előadásokat, alkalmanként 20-30 érdeklődővel.

Eredményeinket látva nincs okunk szégyenkezni, hiszen mindezt igen nehéz körülmények között értük el — az elmúlt időszakban nálunk sokkal jobb anyagi feltételek mellett működő szervezetek távolról sem tettek annyit csillagászati kultúránkért, mint az MCSE!

Jó hír a tagság számára, hogy a jövő évben a tagdíjfizetés rendszerében nem tervezünk semmilyen változtatást, tehát — ha csak pénzügyi helyzetünk nem romlik számottevően — a rendes tagdíj (illetmény: Évkönyv) összege továbbra is 600 Ft lesz, míg a pártoló tagdíj (illetmény: évkönyv + Meteor) összege ennek kétszerese, 1200 Ft. Természetesen mindkét tagsági forma számos kedvezménnyel jár azok számára, akik résztvesznek rendezvényeinken vagy egyéb kiadványokat vásárolnak az MCSE-től.

Ezzel szemben a nem-tagok számára jelentős áremelést tervezünk mind a Meteor, mind az Évkönyv tekintetében. Tapasztalataink szerint ezt a két kiadványunkat szinte mindenki megrendeli, aki kapcsolatban áll az MCSE-vel. TARTHATATLAN VISZONT az az állapot, hogy az MCSE-tagok gyakorlatilag drágábban jussanak hozzá ezekhez a kiadványokhoz (a pártoló tagok pl. több mint 200 Ft-tal többet fizetnek, mint azok, akik "csak" a Meteor és az Évkönyvet rendelik meg, de nem kívánnak belépni az MCSE-be!). Ráadásul a

nem-tagok előfizetései további adminisztrációs terheket is jelentenek, mivel a könyvek, folyóiratok után fizetendő 6%-os (illetve a tervek szerint 10%-os) ÁFA-t fillérre pontosan el kell számolnunk. Ezzel szemben a 0%-os ÁFA-kulccsal rendelkező egyesületi tagdíjaknál nincs ilyen probléma.

A közgyűlés programját két rövidebb előadás színesítette: Bartha Lajos régi magyar távcsőkészítőkről beszélt, míg Mizser Attila a fényszennyezés magyarországi helyzetét tekintette át.

Több helyi csoportunk és szakcsoportunk számolt be tevékenységéről -- sajnos igen kevés idő jutott egy-egy ismertetésre. Bemutatkozott a Kopernikus Csillagászati Alapítvány, melyet a múlt évben hozott létre egyesületünk a csillagászati ismeretterjesztés helyzetének javítására. Ugyancsak bemutatkozott az Andromeda c. csillagászati folyóirat, amelyet — reméljük — igazából nem kell senkinek sem bemutatni. Az érdeklődők "soron kívül" megvásárolhatták az áprilisi számot, melyet a nyomdából hoztak, "azon melegében".

Ismét nagy sikert aratott a csillagászati bolhapiac, melyen "mindent" meg lehetett vásárolni, mi amatőr szem-szájnak ingere. Ebben persze van némi túlzás, mindenesetre tény, hogy kisebb-nagyobb objektívektől, tükröktől okulárokig, atlaszokig, könyvekig, számítógépes programokig sokminden új gazdára talált.

Bízunk benne, hogy a közgyűlésen megjelent tagtársakkal a nyári táborkon és egyéb rendezvényekkel lesz alkalmunk ismét találkozni!

Salgótarjában jártunk

A salgótarjáni amatőrök réges-régi meghívásának eleget téve egy áprilisi szombaton háromtagú "MCSE-delegáció" (Kocsis Antal, Mizser Attila és Sebők György) kereste fel a Gedőc-tetői csillagvizsgálót.

Nyugodtan elmondhatjuk, hogy ez az ország legszebb fekvésű bemutató csillagvizsgálója, és az égbolt sötétsége is átlagon felüli (bár természetesen Salgótarján közelsége miatt távrolról sem ideális). Sőt, a leleményes salgótarjáni amatőrök még javítani is tudnak ezen a háttéren, hiszen -- amint azt bemutatták -- könnyűszerrel "hatástalanítják" a csillagda közelében lévő lámpaoszlopokat. A környék közvilágítását ugyanis egy fotocella szabályozza, és nem kell mást tenniük, mint 1 percen át erős fényű zseblámpával rávilágítani... és az utcai lámpák 24 órára kialszanak!

Sajnos ottlétünk alatt nem volt észlelésre kedvező az időjárás, még a felhők mögül elő-előbukkanó Hold és Jupiter megfigyelése is nehézségbe ütközött. Így aztán volt alkalmunk elbeszélgetni a bemutató csillagvizsgálók sanyarú sorsáról, és közelebről megismerhettük a salgótarjáni gondokat is.

A salgótarjáni amatőrök egyébként mindenkit szívesen látnak, a csillagvizsgáló toronyban akár tíz fő is alhat, jelképes térítés fejében. A főműszer egy 32 cm-es Newton-reflektor, de számos kisebb távcső is segíti a munkát (pl. 11 cm-es Mizár vagy 80/800-as refraktor). Mindazok, akik érdeklődnek a salgótarjáni amatőrök munkája iránt, vagy észlelni szeretnének a csillagvizsgáló műszereivel, Könyű Józseffel vegyék fel a kapcsolatot az alábbi címen: Nógrád Megyei Csillagászati Alapítvány, 3100 Salgótarján, Ybl M. út 80. Tel.: (32) 314-182

Új MCSE tagok névsora, lakhelye és a belépés éve (801–900)

801.	Révész Lászlóné	Bátaszék	1993	851.	Kállay Mária	Miskolc	1993
802.	Molnár Gyula	Budapest	1993	852.	Németh Attila	Budapest	1993
803.	Kiss Mária	Sz.sztmiklós	1993	853.	Czigány Szabolcs	Siklós	1993
804.	Mészáros Tibor	Budapest	1993	854.	Juracskó András	Zalaegerszeg	1993
805.	Ujvári Balázs	Szendrő	1993	855.	Zsebi Károly	Kaposvár	1993
806.	Kárpáti Endre	Budapest	1993	856.	Varga Tibor	Bokod	1993
807.	Horváth István	Budapest	1993	857.	Bója Nóra	Solymár	1993
808.	Szalai Árpád	Veszprém	1993	858.	Édes Krisztián	Veszprém	1993
809.	Kovács Béla	Baja	1993	859.	Dr. Kulin Györgyné	Budapest	1993
810.	Schmidt Endre	Budapest	1993	860.	Szabó Gábor	Nagykörös	1993
811.	Pálházi Ferenc	Budapest	1993	861.	Tárnai Mihály	Pécs	1993
812.	Bozány Imre	Csitár	1993	862.	Suta Anett	Csengerújfalu	1993
813.	Schinagel András	Szeged	1993	863.	Váradi György	Sz.fehérvár	1993
814.	Csornai Péter	Győr	1993	864.	Kocska Tamás	Ózd-Somsály	1993
815.	Dr. Hetényi Ernő	Szarvas	1993	865.	Illés Anita	Kemendollár	1993
816.	Gielér Zoltán	Budapest	1993	866.	Almádi Sándor	Budapest	1993
817.	Basa László	Budapest	1993	867.	Eszterhai Krisztina	Budapest	1993
818.	Schramm Ottó	Foktő	1993	868.	Vécsei János	Szendrő	1993
819.	Balogh László	Biharn.bajom	1993	869.	Réder Krisztián	Kádárta	1993
820.	Szentes László	Dunaharaszti	1993	870.	T. Horváth Annamária	Szabadszállás	1993
821.	Moldoványi Balázs	Sz.fehérvár	1993	871.	Szabó Tamás	Kisigmánd	1993
822.	Bukovics Károly	Sárvár	1993	872.	Zákány Zalán	Szeged	1993
823.	Dr. Hegedűs Béla	Miskolc	1993	873.	Pataki János	Veszprém	1993
824.	Rotyis István	Debrecen	1993	874.	Kellner Tamás	Budapest	1993
825.	Fűrész Gábor	Sz.fehérvár	1993	875.	Szabadkai Andor	Orosháza	1993
826.	Noszticzius István	Budapest	1993	876.	Takács János	Győr	1993
827.	Tóth Gábor	Dunaújváros	1993	877.	Szabó András	Peremarton	1993
828.	Kókai István	Nagykanizsa	1993	878.	Hódossy Ferenc	Sopron	1993
829.	Vona Tamás	Gyöngyös	1993	879.	Kerekes Lajos	Kótaj	1993
830.	Dr. Sramó András	Pécs	1993	880.	Szénási Csaba	Alap	1993
831.	Galambos Péter	Kecskemét	1993	881.	Ivány Tamás	Pécs	1993
832.	Péterfalvi Judit	Kaposvár	1993	882.	Maronics Tibor	Pécs	1993
833.	Lőrincz Miklós	Pécs	1993	883.	Püspök Ferenc	Tiszakécske	1993
834.	Kiss Tamás	Mezőkövesd	1993	884.	Uzsoky Miklós	Budapest	1993
835.	Tari Gábor	Lőrinci	1993	885.	Tallósi István	Pécs	1993
836.	Borovszky Péter	Budapest	1993	886.	Peitl Tibor	Pécs	1993
837.	Tóth Gézőné	Szeged	1993	887.	Buzás Gyula	Baja	1993
838.	Ifj. Hevesi Zoltán	Kaposvár	1993	888.	Horváth Imre	Sirok	1993
839.	Ecsedi István	Érd	1993	889.	Kiss Anetta	Budapest	1993
840.	Liptay Gábor	Budapest	1993	890.	Lindeisz László	Gyula	1993
841.	Szalay Ágota	Budapest	1993	891.	Szász Attila	Sopron	1993
842.	Frey Sándor	Budapest	1993	892.	Nemes Péter	Sopron	1993
843.	Tizedes Csaba	Kaba	1993	893.	Ifj. Erdei József	Bogyiszló	1993
844.	Fehér Bertalan	Bonn,D	1993	894.	Dr. Glasgütter Csaba	Adony	1993
845.	Úveges Sándor	Orosháza	1993	895.	Nagy László	Budapest	1993
846.	Merényi Krisztina	Budapest	1993	896.	Csillag Attila	Arad	1993
847.	Vígh Tamás	Budapest	1993	897.	Nógrádi Judit	Budapest	1993
848.	Murányi Lajos	Gyöngyös	1993	898.	Csipak Tibor	Arad	1993
849.	Nezdei Ferenc	Pécs	1993	899.	Griusberger Attila	Arad	1993
850.	Fodor Tamás	Budapest	1993	900.	Németh Károly	Kaposvár	1993

Egy európai szupernóva

A szupernóva-keresés területén továbbra is a profi észlelők és a profi be-
rendezések dominálnak, azonban az amatőröknek is bőven van mit keresni (és
találni) ezen a területen. Robert Evans dicsőségét sokan megirigyelték, vi-
lágszerte egy sor szupernóva-kereső csoport alakult, különösen azután, hogy
napvilágot láttak a Thompson-Bryan-féle szupernóva-kereső térképek. Ezek
egyike a Madridi Csillagászati Egyesület M1 elnevezésű változócsillag-ész-
lelő és szupernóva-kereső csoportja. Észleléseikkel változócsillag rova-
tunkban is gyakorta találkozunk, hiszen a "szupernóvázás" mellett katakliz-
mikus változók észlelésével foglalkoznak. Egyik vezetőjük, José Ripero neve
pedig ismerősen cseng a hazai változósok körében is.

1992-es beszámolójuk szerint hat észlelőjük 3793 változócsillag-megfi-
gyelést végzett. Szupernóva-kereső munkájuk során 700 galaxist észleltek,
összesen 8307 alkalommal — mint tudjuk, negatív eredménnyel. Viszonylag
sok észlelést végeztek az NGC 3294-ben felvillant SN 1992G-ről (45-öt).

Az M1 első (és reméljük, nem utolsó) sikere lett az M81 szupernóvája,
melyet Francisco García Díaz fedezett fel, április 28-án. Az alábbiakban
következzék a felfedező beszámolója!

"1993. március 28., vasárnap. Nagyon tiszta az éjszaka. Még nem zavar a
Hold. Kutyasétáltatás után felszerelem az árnyékolólapokat, melyek megóvják
észlelőhelyemet az utcai fényektől.

A Schaumasse-üstökössel kezdem az észlelést. Nagyon jól látszik! Megbe-
csülöm fényességét, megmérem a kómaátmérőt, majd készítek egy LM-rajzot,
mint rendesen.

Ezután az U Geminorum következik. 9,8 magnitúdónak becsülöm, és örömmel
konstatálom, hogy a 133-as öh is jól látszik 13 mm-es Nagler-okulárommal.
Minden rendben van, gyerünk, nézzük át a galaxisokat!

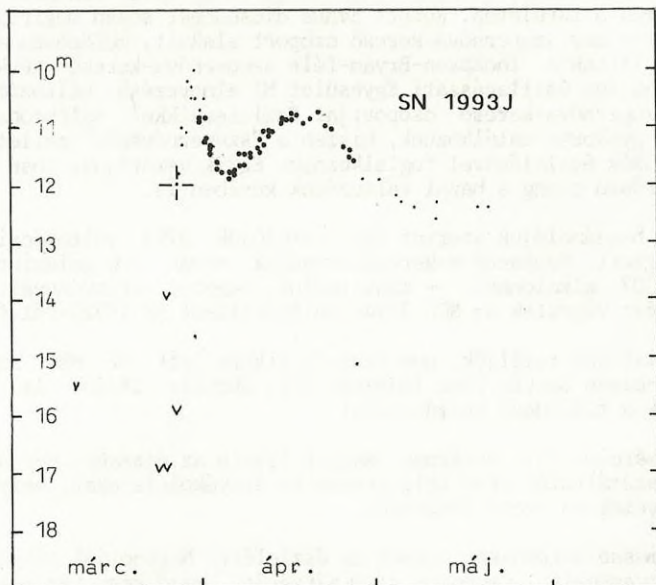
Hol kezdjem? Legyen a legfényesebb az első. Beállítom a LM középebe az
M82-t. Már kis nagyítással is elérhető a szokásos határmagnitúdó. Kicsit
északabbra állítom a távcsövet, az M81-re. De mi az ördög az a kis pont?
Extrafokálisra állítom a képet, majd ismét élesítem, és egy nagyot ugrok
örömben.

Úgy érzem magam, mint egy összeomlott csillag. Lassan magamhoz térek, és
11x-es nagyításra váltok: a kis pont ugyanott marad. Ellenőrzöm a
Thompson-Bryan és a Buil-Thouvenot atlaszokat, és ahogy vártam, semmi sincs
bennük a jelzett helyen. Talán a 14 magnitúdós csillag fényesedett fel?

Felhívom Dolorest, és elmondom neki, mi történt. Utána José Carjavalnak
telefonálok, hogy ellenőrizze számítógépén, nem tévedt-e az M81 vidékére
kisbolygó. Kétszer is lefuttatja a programot, de 15 magnitúdós határig nem
talál semmit. Elhatározzuk, hogy Carjával felhívja Diego Rodriguezt, ké-
szítsen CCD-felvételt, hátha mégis a 14 magnitúdós csillag fényesedett ki.

Rodriguez telefonál, hogy éppen most beszélt a La Palma-i obszervatóri-
ummal, és Dr. Marsdennek is küldött egy E-mailt. Ezután már mindenki sejt-
heti, mi történt, aki olvasta a szupernóva-felfedezést bejelentő körleve-
leket."

A szupernóva-felfedezés megerősítésére az IUE spanyolországi követőállomását és a La Palma-i Roque de los Muchachos Observatóriumot kérték fel, itt készült az első színképfelvétel, a 2,5 m-es Isaac Newton teleszkóppal.

A szupernóva fénygörbéje az IAU Circular adatai alapján. A nagy pontok fotoelektoromos V, a kicsik vizuális magnitúdók.

A felfedezés híre az IAU Circular 5731. számában és az AAVSO Alert Notice 169-ben szinte egyszerre jelent meg. Mi március 31-én kaptuk kézhez az Alert Notice faxolt példányát, mely közölte az első előzetes térképet a szupernóváról. Akit lehetett, azonnal értesítettünk. Ezzel kapcsolatban érdekes és tanulságos beszámoló érkezett nagyszalontai észlelőnkéntől, Kósa-Kiss Attilától, aki csak telefonüzenetet kapott.

"Március 31-én este meglehetősen vastag fátyolfelhő borította az égbolt mintegy háromnegyedét, csak kelet felé látszott néhány csillag. Reménytelenül borult volt az ég, tehát lefeküdtem. Este 11 körül valaki bekiáltott a szobámba: "Tepliczky István telefonált, szupernóva van az M81-ben, de megszakadt a vonal!". Kábán, botladozva mentem a telefonhoz, mert közben ismét megszólalt a telefon. "Milyen az ég nálatok? Itt mindenfelé borult!" Tey megadta a szupernóva koordinátáit, de úgy tűnt, nem sokra megyek vele, mert a galaxis környéke szinte hemzseg az előtércsillagoktól. Közölte még velem, hogy a "vendégcsillag" kb. 10-11 magnitúdós lehet. Na, ez már valamit segített.

A fátyolfelhő nyugatra húzódott, szabaddá téve a kilátást a Nagy Göncölre. Kicipeltem a 15 cm-es reflektort és hamarosan beállítottam a galaxist, ám itt megállt a tudományom. Megfelelő részletterkép nélkül bajosan azonosítom a jövevényt! Hirtelen eszembe villant, hogy a Messier-albumban van egy jó fénykép az M81-ről. Találtam is egy csillagot, amelynek nem lett (Folytatás a 23. oldalon!)